

תקרת ביתו.⁽²²⁰⁾ ורק במשנה של חבילי עצים, שאין אנו יודעים האם הוא יודע שצריך לסכך את הסוכה לשם צל, יש לחוש שמא יניח חבילי עצים כדי ליבשן, ולאחר מכן ישנה את יעודם לסיכוך בלא נענוע.

אמר רב יהודה אמר רב:

החיצים בזמנם היו עשויים משני חלקים: החץ עצמו היה עשוי ממתכת, אך הבית יד שלו היה עשוי מעץ. והיו שני מינים של בית יד, האחד בולט בראשו, והוא נכנס לתוך בית קיבול שבחץ עצמו, ובית יד זה נקרא "זכר" — שאין לו בית קיבול. והמין השני הוא בית יד שיש לו בית קיבול, והחץ הוא שהיה תחוב לתוכו, ובית יד זה נקרא "נקבה".

יב-ב **דאין מסככין** באותן חבילות, והיינו מדרבנן משום גזרת אוצר, ומשמע, **הא מדאורייתא, שפיר דמי.**

אבל התם, במשנה של החוטט בגדיש, דקתני "אינה סוכה", משמע שפסולה היא אפילו **דיעבד**,⁽²¹⁹⁾ ולפיכך נראה שמדאורייתא נמי אינה סוכה, משום תעשה ולא מן העשוי.

אבל אם לאחר שחטט בגדיש חזר ונענע את הסכך לשם סוכה, הסוכה כשרה אפילו מדרבנן, ואין לחוש שמא יעשה כן בלא נענוע. כי הרי כשנענע את הסכך, גילה דעתו שיודע הוא כי צריך לעשות את סכך הסוכה בהכשר, ואין לחוש שמא יבוא לישיב תחת

פסולו הוא מדאורייתא או מדרבנן, מדקדק התנא יותר בלשונו, ואינו משתמש בלשון זו לסכך הפסול מדאורייתא.

220. וכעין זה כתב הר"ן בשם איכא מאן דאמר: המניח חבילה על גבי סוכתו ליבש, ונמלך עליה ושינה את יעודה לשם סיכוך, אם נענע את הסכך לשם סוכה, הרי היא כשרה. [אף שאם הניח חבילה זו מתחילה לשם סכך הסוכה פסולה מדרבנן — משום גזירת אוצר]. כדמוכח להלן גבי נסרים, דאף על גב שלכתחילה אין מסככין בנסרים, [שמא ישב תחת תקרת ביתו, "וסוכה אמר רחמנא, ולא ביתו של כל ימות השנה"], אפילו הכי בסוכה שהיא עשויה כבר די בפקפוק, [היינו שמנענע חלק מהסכך]. ובטעם הדבר כתב רש"י, דהואיל והוא מחזר עליה להכשירה, אין לחוש שישב תחת תקרת ביתו שהיא עשויה כבר. ועיין פני יהושע, ובילקוט מפרשים.

שהרי כשאין לו סוכה אחרת ואינו יכול לקיים מצות סוכה כפי שתקנו חכמים, עליו לשבת בסוכה זו כדי לקיים לכל הפחות מצות סוכה מדאורייתא. אבל בסוכה שאינה כשרה אפילו מדאורייתא, אין טעם לשבת בה אף כשאין לו סוכה אחרת, וזו היא כוונת הגמרא "לכתחילה ובדיעבד".

219. מבואר בגמרא, שהלשון "אינה סוכה" מורה על כך שהסוכה פסולה מדאורייתא. אבל הלשון "אין מסככין בו" משמעו, שאינה פסולה אלא מדרבנן. והקשו התוספות: דהרי שנינו במשנה לעיל יא א: "כל דבר שהוא מקבל טומאה ואין גידולו מן הארץ, אין מסככין בו". ושם הרי הסכך פסול מדאורייתא, ואף על פי כן נקטה המשנה לשון אין מסככין בו?!

ותירצו התוספות: לעולם, אכן לשון "אין מסככין בו" משמש גם במקום שפסולו מדאורייתא, אלא שכאשר יש להסתפק, האם

סיככה בחיצין [בתי יד של חיצים שעדיין לא נתנו בהם החיצים] (221) **זכרים**, שאין להם בית קיבול, ואינם אלא "פשוטי כלי עץ" [כלי עץ ללא בית קיבול] שאינם מקבלים טומאה, הסוכה כשרה.

אבל אם סיככה בבתי יד **נקבות**, שיש להם בית קיבול ומקבלים טומאה, [כדין כלי עץ שיש לו תוך], הסוכה **פסולה**. היות ואין מסכנין בדבר המקבל טומאה, כמבואר במשנה. (222)

ומקשה הגמרא: האם בא רב להשמיענו שאם סיככה בחיצים **זכרים כשרה**? הרי הואיל ואינם מקבלים טומאה, **פשיטא** הוא שכשרים הם לסיכוך, ומדוע הוצרך רב להשמיענו הלכה זו?!

ומתרתת הגמרא: **מהו דתימא: ניגזור** שאין לסכך בחיצים **זכרים**, אטו שמה יבא לסכך בנקבות, **קא משמע לן** שאין לחוש לכך, והסוכה כשרה.

עוד מקשה הגמרא: האם בא רב להשמיענו שאם סיככה בנקבות **פסולה**? הרי אף זה **פשיטא** הוא?!

ומתרתת הגמרא: **מהו דתימא: דוקא** בית קיבול העשוי למילוי וריקון תדיר מקבל טומאה, אבל **בית קבול העשוי למלאות** מילוי קבוע, כגון בתי יד של חיצים, שאין דעתו לרוקנם לעולם, **לא שמייה "בית קבול"**, ואינם בגדר כלים שיש להם בית קיבול המקבלים טומאה.

קמשמע לן, שגם כלי קיבול שאינו עומד למילוי וריקון תדיר דינו ככלי קיבול לקבל טומאה. (223)

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

דרך עיבוד הפשתן הוא: תחילה שורין אותו במים, ולאחר מכן מנפצין אותו במכתשת כדי לרככו שיהיה אפשר לסרקו. ולאחר מכן סורקים אותו במסרק להחליקו ולנקותו, ומלבנים אותו בתנור. [וזה הוא הנקרא אונץ

221. שהרי אם נתנו בהם את החיצים אסור לסכך בהם, הואיל והחיצים עשויים ממתכת, והם מקבלים טומאה אפילו אם אין להם בית קיבול, כדין פשוטי כלי מתכות.

222. הקשו התוספות: מדוע אין לסכך בחיצים נקבות, הרי עדיין לא נגמרה מלאכתו של הכלי, שהרי הוא עומד למלאות אותו בברזל, והרי זה כקת הסכין, שכל עוד לא חיבר בו את הברזל אינו מקבל טומאה, לפי שאינו כלי גמור? ועיין תוספות הרא"ש.

223. התוספות הזכירו שני פירושים בביאור ה"קא משמע לן": או שכוונת הגמרא

להשמיענו, שאפילו בית קיבול העשוי למלאות מילוי קבוע נחשב בית קיבול. או שרק בית קיבול של חץ נחשב בית קיבול, הואיל ולעיתים נוטלים את הברזל מן העץ. אבל בית קיבול שעשוי כדי למלאותו מילוי קבוע שלא יוציאו לעולם, אינו בית קיבול. ורואין כאילו עוד לא סיים את עשיית הכלי עד שימלאנו. וכתבו שפירוש זה דחוק.

והמאירי הביא פירוש זה באופן שונה מעט: דבית קיבול של חץ עשוי רק לפי שעה, בשעת מלחמה וכדומה, אבל בעיתות שלום מוציאים את החץ מבית קיבולו. וכל שהוא לפי שעה, אף על פי שעשוי למלאות כל אותה שעה, בית קיבול הוא לפי שהוא עשוי להתרוקן.

דמה נפשך, כלומר, יש לפרש את דבריו בשני אופנים: **אי** סיבי פשתן שהושרו במים, ואף דייק כתשו אותם במכתשת, ולא נפיין במסרק, "הושני" קרי ליה רבי יוחנן, ובהם הסתפק מה דינם,

אבל תרי — סיבי פשתן שהושרו במים, ועדיין לא **לא** דייק לא כתשם במכתשת, לא קרא אותם רבי יוחנן "הושני", אלא **הוצני קרי ליה**, וכשרים הם לסיכוך.

או דלמא: תרי ולא דייק, סיבי פשתן שהושרו במים ולא נופצו במכתשת, **נמי** אף הם "הושני" קרי ליה רבי יוחנן, ואף הם בכלל ספקו, ולא הכשיר רבי יוחנן לסיכוך, רק סיבי פשתן שעדיין לא הושרו במים.

אמר רב יהודה: הני שושי ושווצרי, [מיני ירקות הן], **מסככינן בהו**, הואיל ואינם מאכל אדם ואינם מקבלים טומאה. (226)

הרי נתבאר שאין הפשתן מקבל טומאה עד שיתלבן בתנור, והיינו לאחר סירוקו במסרק, ואם כן מאיזה טעם נפסול "הושני" לסיכוך, הרי ודאי עוד לא התלבנו בתנור ואינן מקבלים טומאה?!

התוספות חלקו על רש"י הסובר שאניצי פשתן לאחר ליבונם בתנור ראויים לקבל טומאה אף שלא טוהו אותם לחוטים, ולדעתם, כל שלא טוהו את הפשתן ועשה ממנו חוטים, אין הוא מקבל טומאה. וטעם פסול אניצי פשתן שלא נטוו לסיכוך, הוא רק מדרבנן, משום שהוא קרוב לקבל טומאה לכשיטווה ממנו חוטים. והרמב"ם פסל מטעם אחר, ועיין ילקוט מפרשים.

226. וכתב המאירי, דקא משמע לן, שאינם מקבלים טומאה על אף שמקצת בני אדם אוכלים ירקות אלו.

של פשתן, ובשלב זה הוא כבר ראוי לקבל טומאת נגעי בגדים, ופסול לסיכוך. שכן שנינו, דבר המקבל טומאה אין מסככינן בו.

סיככה באניצי פשתן סרוקים במסרק, שנתלבנו בתנור (224) ונעשו ראויים לקבל טומאת נגעים, הסוכה פסולה.

אבל אם סיככה **בהוצני פשתן**, כשהוא עדיין בהוצין שלו כדרך גדילתו, ועדיין לא הושרה במים ולא נופץ במכתשת, הסוכה **כשרה**, הואיל והפשתן עדיין אינו ראוי לקבל טומאה.

ואם סיככה **בהושני פשתן**, אמר עליו רבי יוחנן, **איני יודע מהו דינה של הסוכה**. (225)

והוסיף רבה בר בר חנה על שמועתו: **ו"הושני" עצמן, איני יודע**. כלומר, איני יודע מה היה קרוי בפיו של רבי יוחנן "הושני", ואיני יודע לפרש את ספקו.

ועיין בגליון הש"ס לרבי עקיבא איגר, שציין לדברי השבות יעקב [חלק א סימן לג], שכתב: לולי דברי התוספות יש לפרש: מהו דתימא, בית קיבול העשוי למלאות לא שמיה בית קיבול ומותר לסכך בו, קא משמע לן, שמכל מקום גזרינן שמא יבא לסכך בכלי שיש לו בית קיבול גמור. ואם כן לדבריו מעיקר הדין בית קיבול העשוי למלאות אינו בית קיבול, אלא שאסור לסכך בו מגזירת חכמים.

224. וכן כתב המאירי בדעת רש"י, שאין הפשתן מקבל טומאה עד שיתלבן. אבל בשם גדולי המפרשים [הראב"ד] כתב, שפשתן מקבל טומאה אף על פי שלא התלבן, הואיל וראוי הוא ליתנו בכרים וכסתות, שאז יקבל טומאה מחמתן.

225. וצריך עיון לשיטת רש"י, מה יסוד הספק,

אביי אמר: יש לחלק ביניהם: **בשושי מסככין**, אבל **בשווצרי לא מסככין**.

ומאי טעמא אין מסככין בהם, אף שאינן מקבלין טומאה? **כיון**

יג-א דאותם "שווצרי", פרי ריחיהו, ריחם רע, ואם יסכך בהם את סוכתו, **שביק להו, ונפיק**. יעזוב בעל הסוכה את סוכתו באמצע החג, וילך וישוב לביתו. ועל כן גזרו חכמים (227) שלא לסכך בהם לכתחילה. (228)

אמר רב חנן בר רבא: הני היוזמי והיגי — מיני קוצים הם, **מסככין בהו**, לפי שאינם אוכלי, ואינם מקבלים טומאה.

אביי אמר: בחיזמי **מסככינן**, אבל במין הנקרא **היגי**, לא **מסככינן**.

מאי טעמא? **כיון** דאותם "היגי", **נתרי**

טרפיהו עליהן נושרים ומצערים אותן. ולפיכך יש לחוש שמא אם יסכך בהם את סוכתו, **שביק לה ונפיק**. יעזוב בעל הסוכה את סוכתו, וישוב לביתו. לכן גזרו חכמים, שלא לסכך בהם לכתחילה.

אמר רב גידל אמר רב: האי אפקותא **דדיקלא**, אותם דוקרנים היוצאים מן הדקל סמוך למקום חיבורו לקרקע, **מסככין בהו**, ואין בהם משום איסור סיכוך בחבילות.

דאף על גב דאגדי, מחוכרים הם יחד בצידם התחתון, ועשויים כחבילה, מכל מקום כשרים הם, **כי אגד בידי שמים לא שמיח אגד**. ואינה קרויה חבילה אלא אם נקשרה בידי אדם. (229)

ואף על גב דהדר אגיד להו, שחזר הוא עצמו וקשר אותם מלמעלה כדי שלא יתפצלו לכאן ולכאן, אין הם נאסרים משום חבילה,

עליו לעשות כן לכתחילה. ועיין בכורי יעקב שם. אבל שיטת הריטב"א היא, שסכך זה פסול אפילו בדיעבד, ואפילו כבר ישב בסוכה זו לא יצא ידי חובתו. והוסיף הריטב"א, ד"שווצרי" שריחן רע פסולים גם לדפנות, הואיל ומחמת ריחם הרע שביק להו ונפיק. אבל "היגי" פסולים רק לסיכוך, הואיל ונושרים העלין על ראשו ושולחנו, אבל בדפנות אין לחוש שמא יצא מן הסוכה מחמת נשירת העלין. וראה ילקוט מפרשים.

229. הקשו הראשונים: בגמרא כאן מבורר שאגד בידי שמים אינו חשוב אגד, ואילו לגבי הזאת מי פרה שצריך אגודת אזוב, שנינו במסכת פרה: "אזוב שיש בו שלושה קלחים, מפסגו [מחתכו] ואוגדו. פסגו ולא אגדו, אגדו ולא

227. מוסיף המשנה ברורה: ואם היה ריחם רע כל כך שאין דעת האדם סובלתו, יש לומר דפסול מדאורייתא, דבעינן "תשבו כעין תדורו", ואין המקום ראוי לדיוורין.

228. וכתב הרמב"ם: אבל אם עבר וסיכך בדבר הנובל ונושר, או בדבר שריחו רע, כשרה. ויתירה מזו כתבו המגן אברהם [סימן תרכט ס"ק יד] וביכורי יעקב [שם ס"ק כה], שאם סיכך סוכתו בדבר שריחו רע, יכול הוא לשבת בסוכה זו לכתחילה, אף אם יכול לשוב ולסככה בסכך אחר. אבל מדברי הרא"ש שכתב, "אבל יצא ידי חובתו אם סיכך בהם", מבורר, שדוקא אם כבר ישב בסוכה זו וקיים מצותו, יצא ידי חובתו, ואינו צריך לחזור ולשבת בסוכה אחרת. אבל אם טרם קיים מצותו, ויכול לקיימה בסוכה אחרת,